

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора,
декана факультету іноземних мов
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Попової Олександрі Володимирівни
на дисертаційне дослідження **Шаламай Анастасії Олегівни**
«Дискурсивні особливості дієгетичного тексту відеоігор»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 035 Філологія

Актуальність рецензованого дослідження зумовлена багатогранністю феномена «гра», який через стрімкий процес розвитку комп'ютерних технологій у площині медіагалузі трансформувався у відеоігри. Такий інноваційний продукт і підштовхнув до відкриття сучасних векторів студіювання лінгвосценаріїв відеоігор як тексто-фокусів.

Очевидною є окреслена авторкою низка різнорівневих суперечностей щодо розуміння внутрішньоігрового дієгетичного тексту відеоігор: маніфестація в лінгвістичній та психолінгвістичній літературі «термінологічної плутанини» між поняттями «дискурс» і «текст», переплітання їхньої семантики, взаємозаміна контентів, пояснення кожного концепту загальними семантичними компонентами; широке тлумачення відеоігрового дискурсу як терміна та його співвіднесеність із іншими дискурсами (інтернет-дискурсом, медіадискурсом, комп'ютерним дискурсом тощо), що розширює коло наукових інтересів дослідників; відсутність у сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових колах досвіду системного аналізу саме внутрішньоігрового дієгетичного тексту в його прагматичному, стилістичному, лексичному та граматичному аспектах дозволяє обґрунтувати «відеоігровий дискурс» як самостійне явище тощо.

Анастасія О. Шаламай визначила й обґрунтувала структуру дисертації. Усі складові наукової роботи є взаємопов'язаними та логічно вибудованими. Джерельна база дослідження є об'ємною, що свідчить про ґрунтовний теоретико-методичний аналіз об'єкта та предмета дослідження. Зокрема, у праці список використаних джерел складається зі 128, з яких 74 – джерела, написані іноземними мовами.

Дисертантка розв'язала завдання дослідження, а саме: 1) описала засади вивчення та схарактеризувала зміст і структуру феномена «відеоігровий дискурс», його співвіднесеність із дискурсом Інтернету, електронним та комп'ютерним дискурсом; 2) визначила процедуру та запропонувала методику експериментального дослідження дискурсивних особливостей внутрішньоігрового дієгетичного тексту з акцентом на обґрунтуванні кореляції відеоігор різних ігрових і наративних жанрів із дискурсивними особливостями дієгетичних текстів у різних аспектах (лексико-граматичному, стилістичному і прагматичному); 3) виявила та

дослідила лінгвопрагматичні та лінгвостилістичні особливості внутрішньоігрових дієгетичних текстів відеоігор, визначила їхні дистинктивні характеристики та вдосконалила класифікацію їхніх комунікативних функцій; 4) проаналізувала особливості дієгетичних текстів відеоігор за такими критеріями, як: тип внутрішньоігрового дієгетичного тексту в аспекті локалізації, належність відеогри до певного ігрового чи наративного жанру.

Щодо теоретичних положень і результатів дисертаційного дослідження А. О. Шаламай, а також його практичного значення, то вони не викликають жодних сумнівів, оскільки дозволяють поширити коло лінгвістичних розвідок із порівняння прагматичних та стилістичних особливостей різних жанрів відеоігрового тексту, які зумовлюють залучення інших ігрових і наративних жанрів та мов локалізації, а також удосконалити професійну підготовку майбутніх філологів і докторів філософії у контекстах спецкурсів зі стилістики, лінгвістики й інтерпретації тексту.

Аналізуючи композицію та зміст дисертації, слід відзначити, що в ній наявні всі необхідні структурні елементи дисертаційного дослідження: вступ, три розділи, висновки до кожного розділу та загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

Дисертаційна праця має міцне методологічне підґрунтя, а саме – в аналізі груп родо-видових феноменів: - «дискурс», «текст», «медіа», «медіадискурс» у контексті їхньої термінологічної неоднозначності; - «гра» та «відеогра»; - «електронний дискурс», «інтернет-дискурс», «мультимодальний дискурс» тощо. До переваг рецензованої праці слід віднести представлену в першому розділі диференціацію дискурсу за такими критеріями: форма; вид мовлення; адресатне спрямування; комунікативні принципи; соціально-ситуативні параметри; характеристики адресанта й адресата; функціональний та інформативний складники; формальність і змістовність у функціонально-стильовому аспекті відповідно до жанрів і реєстрів мовлення. Слушним здається також огляд ознак мультимодального дискурсу, спільних для всіх типів та жанрів мультимедіа, та рис, що формують феномен гри як складного культурного і мовного (текстового) феномена (наповненість змістом; упорядкованість та регулювання її правилами; «замкненість», початок та кінець, і місце проведення; зберігання у пам'яті як культурної форми, емоційного переживання; неналежність до обов'язкових потреб; відмінність від повсякденної поведінки; непримусовість; соціальна функція).

Проведений в дисертації всебічний аналіз дискурсивних особливостей внутрішньоігрового дієгетичного тексту, що здійснювався через індуктивний метод, метод компонентного аналізу, квалітативний контент-аналіз і квантитативний контент-аналіз, уможливив доведення зумовленості лінгвопрагматичних і лінгвостилістичних характеристик типом дієгетичного тексту в аспекті його локалізації (усний сюжетний текст, письмовий сюжетний текст і текст інтерфейсу).

Як досягнення дисертантки відзначимо розроблену функційну модель внутрішньоігрових дієгетичних текстів за такими компонентами: ідентифікаційна, інформативна, апелятивна (експліцитно-апелятивна та імпліцитно-апелятивна) функції, функція зворотного зв'язку, сюжетнотворча, образотворча та композиційна функції. Інтегрований підхід до започаткованого експериментального дослідження сприяв встановленню й обґрунтуванню кореляції дистинктивних лінгвостилістичних і лінгвопрагматичних характеристик дієгетичних текстів зі змістовим наповненням відеоігор, особливостями локалізації певного типу дієгетичного тексту (усного сюжетного, письмового сюжетного або тексту інтерфейсу) та з належністю відеогри до певного ігрового чи наративного жанру.

У процесі роботи над дисертаційним дослідженням здобувачка не тільки опанувала навички наукового пошуку, а й навчилася формулювати власну наукову думку, обґрунтовувати її та перевіряти її доцільність у процесі навчання, вдало використовуючи експериментальні методики, про що свідчать отримані результати.

Суттєвих критичних зауважень не маємо, але визнаємо за необхідне звернути увагу на таке:

1. Вважаємо за доцільне надавати стисле пояснення й/або український аналог та/або відповідник словам іноземного походження в контексті дисертаційного дослідження, якими рясніє рецензована праця. Бажано також здійснювати контентний аналіз досліджуваних концептів у певній послідовності репрезентації їх змісту: 1) за словниковими джерелами; 2) у працях зарубіжних науковців; 3) у наукових студіях вітчизняних учених. У підрозділі 1.1.2. *Визначення терміна медіадискурс. Характерні особливості дискурсу мультимедіа* дисертантка подає сутність терміна «медіадискурс» у такій хронології: 1) тлумачення вітчизняних науковців; 2) визначення зарубіжних науковців; 3) дефініції за словниковими джерелами.

2. Здається, що зміст концептів «*мультимодальний текст*» і «*мультимодальний дискурс*» вживається в єдиному семантичному розумінні. У тексті дисертації зазначено, що дисертантка в праці буде користуватися терміном «*мультимодальний текст*» (с. 43). Незрозуміло, чи авторка ототожнює їхнє смислове навантаження. Варто, на нашу думку, більш переконливо презентувати авторське бачення змісту досліджуваних дефініцій.

3. Авторка анонсує, що вони будуть використовувати термін «*медіадискурс*» як синонім до терміна «*дискурс мультимедіа*» (с. 41), хоча на рисунку 1.1. Схематичне зображення гіперо-гіпонімічних відношень між термінами *мультимодальний дискурс*, *медіадискурс*, *дискурс ЗМІ* і *дискурс мультимедіа*, *дискурс відеоігор* (с. 42) згадані терміни подані в гіперо-гіпонімічному модусі. Слід визначитися з їхнім статусом у межах дисертаційного дослідження.

4. На наш погляд, удосконалення потребує семантизація контенту групи №2 «наси́льство» у жанрі «екшн» (с. 154). За словами А. О. Шаламай, до складу зазначеної групи входять підгрупа №5 «здоров'я та безпека» з ключовими лексемами “alive”, “safe”, “take care”, “save”, “survive” та підгрупа №6 «допомога» з провідними компонентами “help” та “support”. Проте детермінанти підгрупи №1 «зброя» із найчастотнішими лексемами “shoot” “weapon”, “sword”, “gun” та підгрупи №3 «бій» із найчастотнішими лексемами “fight”, “hit” і “attack” не є складниками однієї підгрупи. Конструктивним вважаємо пояснити, за якими саме критеріями відбувався розподіл лексем між вищезазначеними групами й підгрупами.

5. У тексті дисертаційного дослідження поодинокими є деякі технічні й орфографічні огріхи (некоректне написання цифрових показників типу 5 500, 520 000 (сс.103, 105, 109 тощо), автоматична нумерація акцентованих аспектів) та хиби в чергуванні прийменника в / у.

Зроблені зауваження і побажання не є принциповими, не порушують обґрунтованості основних наукових положень дисертації, аж ніяк не применшують цінності рецензованого дослідження.

Дисертаційна праця Анастасії Олегівни Шаламай «Дискурсивні особливості дієгетичного тексту відеоігор» є оригінальним, завершеним дослідженням, актуальним у сучасних умовах розвитку філологічної освіти. В роботі Шаламай Анастасії репрезентовано науково обґрунтовані результати. Кваліфіковано виконано всі поставлені наукові завдання, продемонстровано володіння методологією наукових досліджень щодо продукування результатів, пов'язаних із новизною та практичним значенням.

Кваліфікаційна наукова праця відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2022 року №44, а Шаламай Анастасія Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

03 жовтня 2024 року

Рецензент

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету іноземних мов

Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

